

Yttrande
2005-09-30

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Betänkandet SOU 2005:54 Framtidens kriminalvård

Sammanfattning

Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm inriktar sitt på yttrande på främst förmånssystemet (kapitel 11 och 22) samt till frågor angående utslussning (kapitel 27). Skyddsvärnet avstyrker kommitténs förslag till förmånssystem och tillstyrker förslaget angående olika utslussningsformer, dock med förbehåll i vad avser förmånssystemets koppling till de olika utslussningsformerna.

Skyddsvärnet vill även något beröra en del övriga förslag i betänkandet. Skyddsvärnet tillstyrker sålunda förslaget till en gemensam Kriminalvårdslag, en sammanhållen verkställighetslag för fängelse, skyddstillsyn och samhällstjänst.

Målsägandeinformation som finns i nuvarande lagstiftning (KvaL § 35) finns inte med i nya lagen, något som måste rättas till (kap 5). Enligt kommittén skall kriminalvården polisanmäla all brottslighet (kap 6). Eftersom bruk av narkotika är straffbart kan detta leda till att klienter som genomgår behandling för sitt missbruk skall polisanmälas. Undantag bör enligt Skyddsvärnet göras för mindre allvarliga brott och erfarenheten visar ju också att polisen saknar resurser för den här typen av brott.

Gällande lags krav på att intagna skall ha tillgång till lämplig sysselsättning i anstalt uppfylls inte idag. En intagen har sålunda rätt till lämplig sysselsättning i form av arbete, utbildning och påverkansprogram. Skyddsvärnet välkomnar kommitténs förslag om att utbudet av arbete, studier och övriga program måste förbättras. (Kap 12)

Kommitténs förslag kräver överlag betydande resurstillskott (kap32). Det föreslagna Förmånssystemet, se nedan, är oerhört detaljerat och det kräver sitt pris, bland annat mer "luft i systemet" d v s en lägre beläggningsgrad på anstalterna på 90 %. Förmånssystemet och standarden på anstalterna måste så att säga gå i fas Det ställer

också höga krav på personalens kompetens och därmed ökat krav på kvalificerad utbildning. Dagens nivå på vårdarnas utbildning är otillräcklig.

Kriminalvården kommer att ta ett större betalningsansvar för kontraktsvården vilket också medför ökade kostnader för kriminalvården.

Enligt kommittén kommer frivården att få en styrande och mer omfattande roll under hela verkställigheten. Föreslår frivården skyddstillsyn som påföljd skall preliminär plan utarbetas före huvudförhandlingen. Kan kontraktsvård komma ifråga skall verkställighetsplanen fastställas före huvudförhandlingen i brottmålet. Frivården har under en följd av år fått ökade arbetsuppgifter utan ökad tilldelning av medel. Kommittéförslaget, när det gäller frivårdens nya kvalificerade uppdrag, kräver betydande resurstillskott om inte hela förslaget skall bli en pappersprodukt.

Förmånssystemet (kapitel 11 och 22)

Utgångspunkten att det skall löna sig för intagna att sköta sig och medverka i verkställighetsplanen är viktig liksom den intagnes ansvar och delaktighet. Men det föreslagna Förmånssystemet är inte invändningsfritt. Information om det engelska systemet visar att intagna anser att systemet tillämpas orättvist och kravet på bra och dåligt uppförande varierar mellan olika anstalter. Över huvud taget redovisas ingen indikation på att intagnas beteende förbättras på något mer varaktigt sätt.

Det föreslagna förmånssystemet är alldeles för detaljerat. Det måste vara ett överskådligt och lättfattligt system som inte ger utrymme för godtycke. Föreningen Skyddsvärnet går här inte in på alla förmåner en intagen kan erhålla eller mista. Här finns kollisionsrisker i förhållande till kriminalvårdens uppdrag och mål, svårigheter i bedömningar, orättvis tillämpning och därmed risk för ett dåligt anstaltsklimat.

Motivation att följa ett förmånssystem kräver ingen personlighetsförändring. Det kräver bara en ytanpassning under tiden man vistas i anstalt. Motivation att förändra från kriminalitet, missbruk- eller våldsamt beteende kräver förändringar som är livslånga.

För att skapa denna djupare motivation måste kriminalvårdens personal med stort engagemang och rätt metod arbeta med klienten. Motivationen är ofta relationsbaserad och svår att överföra. Den måste upparbetas och underhållas genom hela verkställigheten.

Den kanske allvarligaste invändningen mot ett förmånssystem i denna form och med den tillämpning som kommittén föreslår är enligt Skyddsvärnet den, att de som kanske är i störst behov av de åtgärder som ryms inom systemet löper risk att aldrig flyttas upp och därmed gå miste om behövliga åtgärder, de välanpassade – anpassliga – kan bli de som gynnas. Kommittén framhåller sålunda att det är på dem som är motiverade ”som kriminalvården skall lägga ner de huvudsakliga resurserna vad gäller de återfallsförebyggande arbetet” (se s. 342 och 359). Skyddsvärnet kan inte instämma i detta. Enligt Skyddsvärnet måste utgångspunkten i det vårdande arbetet alltid vara att de faktiska individuella behoven av åtgärder skall bestämma hur kriminalvårdens resurser skall användas.

Utslussning (kapitel 27)

Skyddsvärnet delar i allt väsentligt vad kommittén har förslagit om olika former av utslussning , nämligen:

- utvidgade möjligheter att på prov vistas utanför anstalt
- permission inkl § 14 100 timmar
- utökad frigång
- IÖV-utsluss enligt dagens tillämpning
- kontrollerat boende – halvvägshus
- vårdvistelse – nuvarande KvaL § 34

I anslutning till vad ovan anförts om förmånssystemet avstyrker Skyddsvärnet att detta skall få på ett avgörande sätt styra användningen av de olika åtgärderna. Skyddsvärnet avstyrker också förslaget om att hälften av strafftiden skall ha avtjänats, *dock minst sex månader* för att beviljas frigång. Förslaget innebär att intagna med påföljder under nio månader inte beviljas frigång. Ofta finns ett stort behov av frigång för just denna grupp. Beträffande förslaget om halvvägshus vill Skyddsvärnet, med utgångspunkt i egna erfarenheter av ordnandet av skyddat boende framhålla att denna utslussningsåtgärd är mycket angelägen men också mycket resurskrävande både vad gäller ekonomi, personal och administration.

Skyddsvärnet ställer sig också tveksam till att införa ett visst fakultativt inslag i den villkorliga frigivningen.

För Föreningen Skyddsvärnet i Stockholm

Gunnar Engström
Ordförande